ХЭНТИЙ АЙМГИЙН ДАРХАН СУМЫН БОР ХУЖИРЫН ХАЙЛУУР ЖОНШНЫ ОРДЫГ ДАЛД АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2026 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

/АШИГТ МАЛТМАЛЫН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ДУГААР: MV-014272/
/АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН РЕГИСТРИЙН ДУГААР: 5109884/

2026 ОН

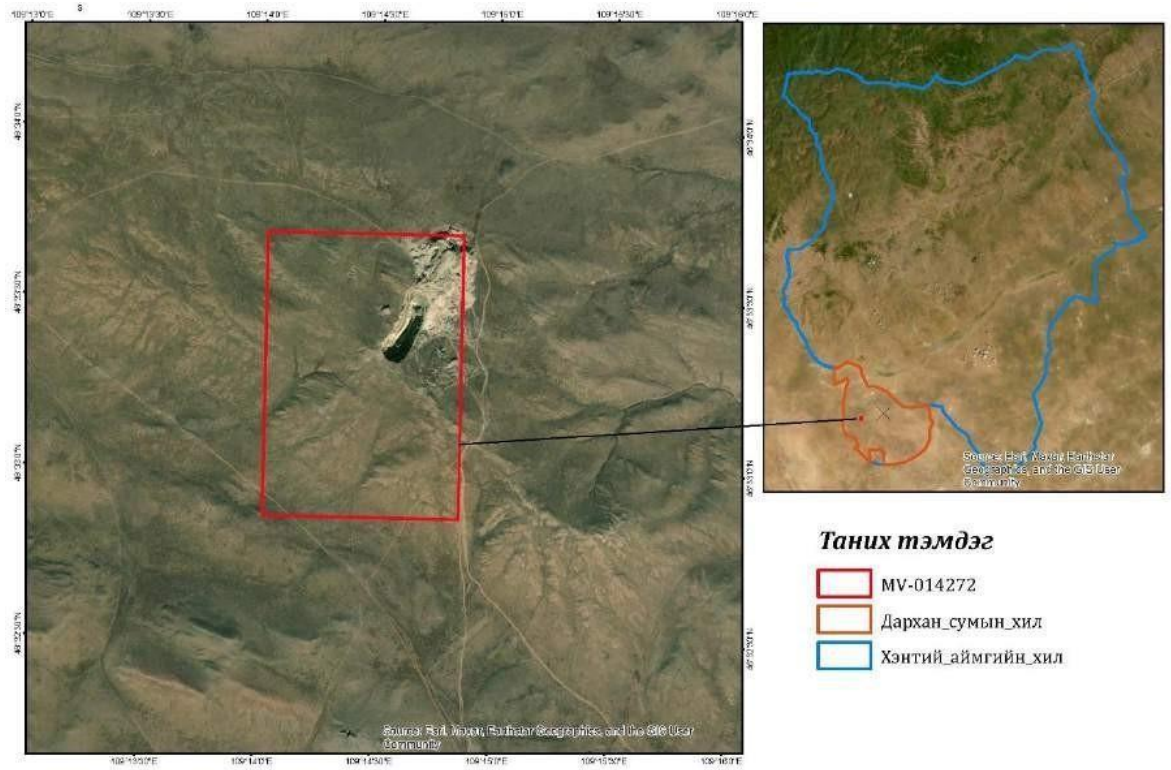
“Бор хужирын хайлуур жоншны орд”-ыг далд аргаар ашиглах төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

БҮЛЭГ 1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Төслийн нэр:	“Бор хужрын хайлуур жоншны орд”-ыг далд аргаар ашиглах
Ашигт малтмалын дугаар:	MV-014272
Төсөл хэрэгжүүлэгч:	“Дархан бор хужир” ХХК,
Регистрийн дугаар:	5109884;
Улсын бүртгэлийн дугаар:	9011081033;
Хаяг:	Баянзүрх, 18-р хороо, 13-р хороолол, 39-13
Харилцах утас:	99004161, 95941779
Төслийн байршил:	Бор хужрын хайлуур жоншны хүдрийн орд нь засаг захиргааны хувьд Хэнтий аймгийн Дархан сумын нутагт байрлана. Улаанбаатар хотоос зүүн урд зүгт 320 км-т, Чингис хотоос 145 км зайтай ба Бор-Өндөр тосгоноос баруун хойш 40 км-т тус тус оршино.

Тусгай зөвшөөрөлтэй талбайн булангийн цэгүүдийн газарзүйн солбицолууд:

Тусгай зөвшөөрөл №	Олгогдсон (он-сар-өдөр)	Хугацаа (жил)	Цэгийн дугаар	Уртраг (град, мин, сек)	Өргөрөг (град, мин, сек)
Газрын солбилцол нь: L-49-51					
MV-014272 (164.39 га)	2008-10-08	30	1	109° 14' 51.67''	46° 32' 51.68''
			2	109° 14' 51.67''	46° 33' 41.68''
			3	109° 14' 01.67''	46° 33' 41.68''
			4	109° 14' 01.67''	46° 32' 51.68''

Зураг 1. MV-014272 тоот АМТЗ-ийн байршлын тойм зураг

Зураг 2. MV-014272 тоот АМТЗ-ийн талбайн өнөөгийн байдал

1.1. Ордын нөөцийн тооцоо

П.В.Осокин 1:200000-ны геологийн судалгааны ажлаар 1956 онд Бор Хужирын ордыг нээсэн. 1981-1984 оны хооронд тус орд дээр 1:100000-ны геологийн зураглал болон эрэл үнэлгээний ажил явуулж, хүдрийн бүсийн гадаргуугаас 100 м-ын зайтай суваг малталтаар илрүүлсэн.

1981-1984 онд БНМАУ-д байрлах ЗХУ-н “СОВГЕО” хайгуулын анги эрэл үнэлгээний ажил, 1987-1989 онд урьдчилсан хайгуулын ажил гүйцэтгэж ордын нөөцийг 1990 оны 08-р сарын 01-ний байдлаар С1 зэргээр 513.0 мян.тн, С2 зэргээр 613.4 мян.тн, нийт С1+С2=1126.4 мян.тн -р улсын нөөцийн нэгдсэн санд бүртгүүлсэн байна.

Бор хужирын хайлуур жоншны ордын хайгуулыг эргэлтэт өрөмдлөг, уулын ажил болох суваг малталтын ажлуудаар тус тус гүйцэтгэсэн. Гадаргуугаас хүдрийн биетийг бүрэн хэмжээгээр хамарч, 50м-ийн зайтай нягтаршуулсан суваг малтаж, С1 ба С2 нөөцийн зэрэглэлээр нөөц тооцохоор, мөн хүдрийн биетийн гүнд үнэлгээ хийх зорилгоор профилийн дагуу өрөмдлөг хийсэн. Хайлуур жоншны нөөцийг хүдрийн үндсэн биетэд тооцсон ба жижиг болон салаа биетүүдийн нөөцийг тооцоогүй болно. Нөөцийн кондици нь Бор-Өндрийн ордынхтой адилхан ба нөөцийн тооцоонд Баян-Улааны ордын кондицийг хэрэглэсэн. Нөөцийн тооцоонд геологийн блокийг босоо зүсэлтийн аргыг хэрэглэсэн болно. Энэхүү ордыг 4 блокт хуваасан. Үүнд: Нөөцийн блокийн С1 зэрэглэл, нөөцийн блокийн С2

зэрэглэл ба нөөцийн заблансын 2 блокийн С2 зэрэглэл, С1 зэрэглэлийн нөөцийн блокийг 50-70 м-ын гүнд хайгуул хийсэн. Гадаргуу дээр 50 м- ийн зайтай 9 суваг малтаж, гүнд нь 9 цооног өрөмдсөн ба унал нь 45 м, сунал нь 50м.

С2 зэрэглэлийн нөөцийн блокийн доод хэсгийн гүн нь 260 м. 5 цооног өрөмдсөн ба унал нь 72 м сунал нь 140 м. Нөөцийн забалансын контурт 3 цооног өрөмдсөн. 9 цооног үйлдвэрлэлийн нөөцийн контурт багтсан.

Анх батлагдсан нөөцийн тооцоо

№	Геологийн нөөц							
	Нөөцийн блокийн Дугаар	Блокийн талбай мян.м^2	Дундаж зузаан, м	Блокийн эзэлхүүн мян.м^3	Эзэлхүүн жин тн/м^3	Хүдрийн нөөц мян.тн	Дундаж агуулга %	Эрдсийн нөөц мян. тн
1	I-C_1	30.07	6.46	194.28	2.64	512.9	38.74	198.7
2	II-C_2	66.58	3.49	232.35	2.64	613.4	37.22	228.3
3	III-$C_{заб}$	12.6	1.05	13.23	2.57	34.0	22.5	7.65
4	IV-$C_{заб}$	18.68	1.05	19.61	2.57	50.4	22.5	11.34
5	Нийт	127.93	3.59	459.47	2.63	1210.7	36.84	445.99

2018 оны 01-р сарын 01-ний байдлаарх үлдэгдэл нөөцийн тооцоо

№	Геологийн нөөц							
	Нөөцийн блокийн дугаар	Блокийн талбай мян.м^2	Дундаж зузаан, м	Блокийн эзэлхүүн мян.м^3	Эзэлхүүн жин тн/м^3	Хүдрийн нөөц мян.тн	Дундаж агуулга %	Эрдсийн нөөц мян.тн
1	II-C_2	66.58	3.49	232.35	2.64	613.4	37.22	228.3
2	III-$C_{заб}$	12.6	1.05	13.23	2.57	34.0	22.5	7.65
3	IV-$C_{заб}$	18.68	1.05	19.61	2.57	50.4	22.5	11.34
4	Нийт	97.86	2.71	265.19	2.63	697.8	35.43	247.29

Бор хужирын хайлуур жоншины ордын далд уурхайн үйлдвэрлэлийн нөөцийн тооцоо

№	Нөөцийн блокийн дугаар	Анх батлагдсан нөөц /1991.01.11, №57/							1999-2007 онд олборлосон нөөц			2018 оны 01-р сарын 01-ний байдлаарх үлдэгдэл нөөц			Олборлолтод өртөхгүй нөөц			Далд уурхайн хүрээн дэх геологийн нөөц					
		Блокийн талбай	Дундаж зузаан	Блокийн эзлэхүүн	Эзлэхүүн жин	Хүдрийн нөөц	Дундаж агуулга	Эрдсийн нөөц	Хүдрийн нөөц	Дундаж агуулга	Эрдсийн нөөц	Хүдрийн нөөц	Дундаж агуулга	Эрдсийн нөөц	Хүдрийн нөөц	Дундаж агуулга	Эрдсийн нөөц	Блокийн талбай	Дундаж зузаан	Блокийн эзлэхүүн	Хүдрийн нөөц	Дундаж агуулга	Эрдсийн нөөц
		мян.м2	м	мян.м3	тн/м3	мян.тн	%	мян.тн	мян.тн	%	мян.тн	мян.тн	%	мян.тн	мян.тн	%	мян.тн	мян.м2	м	мян.м3	мян.тн	%	мян.тн
1	I-С1	30.07	6.46	194.28	2.64	512.9	38.74	198.70	512.9	38.74	198.70												
2	II-С2	66.58	3.49	232.35	2.64	613.4	37.22	228.30				613.4	37.22	228.30	65.19	37.23	24.27	59.50	3.49	207.65		37.22	204.03
3	III-Сзаб	12.60	1.05	13.23	2.57	34.00	22.50	7.65				34.0	22.50	7.65	34.0	22.50	7.65						
4	IV-Сзаб	18.68	1.05	19.61	2.57	50.40	22.50	11.34				50.4	22.50	11.34	50.4	22.50	11.34						
5	Дүн С1	30	6.46	194	2.64	512.9	38.74	198.70	512.9	38.74	198.70												
6	Дүн С2	67	3.49	232	2.64	613.40	37.22	228.30	0	0	0	613.4	37.22	228.30	65.2	37.23	24.27	59.50	3.49	207.65	548.21	37.22	204.03
7	Дүн С1+С2	97	4.41	427	2.64	1126.30	37.91	427.00	512.9	38.74	198.70	613.4	37.22	228.30	65.2	37.23	24.27	59.50	3.49	207.65	548.21	37.22	204.03
8	Дүн Сзаб	31.28	1.05	32.84	2.57	84.40	22.50	18.99				84.40	22.50	18.99	84.40	22.50	18.99						

№	Далд уурхайн хүрээн дэх геологийн нөөц								Хаягдал Блокт үлдэх хамгаалалтын цул			Бохирдол					Үйлдвэрлэлийн нөөцийн доод ангилал	Үйлдвэрлэлийн нөөцийн тооцоо		
		шигтгэлдэгтын блокий	м2	м	м3	тн/м3	Тн	%	тн	%	м3	тн	тн	%	м3	тн		тн	%	тн
1	II-С2	Блок 1	3599	2.3	8278	2.64	21,854	37.22	8,134	15.03	1,244	3,284	1,223	17.39	1,223	3,230	В'-1	21,800	31.70	6,911
2		Блок 2	3511	2.5	8777	2.64	23,173	37.22	8,624	15.40	1,352	3,569	1,329	16.00	1,188	3,137	В'-2	22,740	32.08	7,295
3		Блок 3	3118	3.3	10290	2.64	27,166	37.22	10,111	16.25	1,672	4,415	1,644	12.12	1,045	2,758	В'-3	25,510	33.19	8,467
4		Блок 4	3248	3.7	12018	2.64	31,728	37.22	11,809	15.88	1,909	5,038	1,876	10.81	1,093	2,885	В'-4	29,575	33.58	9,933
5		Блок 5	3092	4.0	12367	2.64	32,649	37.22	12,151	15.76	1,949	5,145	1,916	10.00	1,042	2,750	В'-5	30,254	33.83	10,236
6		Блок 6	1272	4.0	5089	2.64	13,434	37.22	5,000	25.02	1,273	3,362	1,251	10.00	382	1,007	В'-6	11,080	33.83	3,748
7		Блок 7	2439	2.0	4879	2.64	12,880	37.22	4,794	23.81	1,162	3,067	1,142	20.00	743	1,963	В'-7	11,777	31.01	3,652
8		Блок 8	2241	2.0	4481	2.64	11,830	37.22	4,403	18.06	809	2,137	796	20.00	734	1,939	В'-8	11,632	31.01	3,607
9		Блок 9	3245	2.0	6490	2.64	17,135	37.22	6,377	15.89	1,032	2,724	1,014	20.00	1,092	2,882	В'-9	17,293	31.01	5,363
10		Блок 10	3039	2.0	6079	2.64	16,047	37.22	5,972	16.97	1,032	2,724	1,014	20.00	1,009	2,665	В'-10	15,989	31.01	4,958
11		Блок 11	3378	3.5	11655	2.64	30,768	37.22	11,451	15.77	1,838	4,852	1,806	11.59	1,138	3,005	В'-11	28,921	33.35	9,645
12		Блок 12	3378	4.0	13513	2.64	35,673	37.22	13,277	15.77	2,131	5,625	2,094	10.00	1,138	3,005	В'-12	33,053	33.83	11,182
13		Блок 13	3378	5.0	16891	2.64	44,591	37.22	16,596	15.77	2,664	7,032	2,618	8.00	1,138	3,005	В'-13	40,564	34.46	13,978
14		Блок 14	3378	5.5	18580	2.64	49,051	37.22	18,255	15.77	2,930	7,735	2,880	7.27	1,138	3,005	В'-14	44,320	34.69	15,376
15		Блок 15	3378	6.0	20269	2.64	53,510	37.22	19,915	15.77	3,196	8,438	3,141	6.67	1,138	3,005	В'-15	48,076	34.89	16,773
16		Блок 16	3378	3.0	10134	2.64	26,755	37.22	9,957	15.77	1,598	4,219	1,571	13.33	1,138	3,005	В'-16	25,541	32.84	8,387
17		Блок 17	3378	3.0	10134	2.64	26,755	37.22	9,957	15.77	1,598	4,219	1,571	13.33	1,138	3,005	В'-17	25,541	32.84	8,387
18		Блок 18	3214	2.0	6427	2.64	16,967	37.22	6,315	14.43	928	2,449	912	20.00	1,100	2,904	В'-18	17,422	31.01	5,403
19		Блок 19	1522	2.0	3043	2.64	8,034	37.22	2,990	12.64	385	1,015	378	20.00	532	1,404	В'-19	8,423	31.01	2,612
20		Блок 20	1489	6.5	9679	2.64	25,552	37.22	9,510	8.73	845	2,230	830	6.15	544	1,435	В'-20	24,757	35.06	8,680
21		Блок 21	697	6.3	4389	2.64	11,586	37.22	4,312	16.79	737	1,945	724	6.35	232	612	В'-21	10,253	34.99	3,588
22		Блок 22	809	5.2	4206	2.64	11,103	37.22	4,132	16.07	676	1,784	664	6.73	238	627	В'-22	9,946	34.87	3,468
23		Нийт	60182	3.45	207667	2.64	548,241	37.22	204,041	15.87	32,957	87,006	32,392	11.54	20,163	53,231	Нийт	514,466	33.36	171,649

1.2. Далд уурхайн ажиллах горим

Далд уурхайн ажиллах горимыг захиалагч байгууллагаас төсөл боловсруулах даалгаварт тусгагдсаны дагуу дараах байдлаар авсан байна. Үүнд:

- ✓ Жилийн нийт хоног — 365 хоног
- ✓ Үндэсний баяр, ёслолын хоног — 12 хоног
- ✓ Засвар үйлчилгээ, бусад — 53 хоног
- ✓ Уурхайн жилд ажиллавал зохих хоног — 300 хоног
- ✓ Хоногт ажиллах ээлжийн тоо — 3 ээлж
- ✓ Нэг ээлжийн үргэлжлэх хугацаа — 7 цаг тус тус байна.
- ✓ Далд уурхайн бэлтгэл ажил гүйцэтгэх хугацаа — 1 жил
- ✓ Далд уурхайн ашиглалтын хугацаа — 9 жил

1.3. Далд уурхайн нээлт

Бор хужирын ордын хүдрийн биетийн дээд хэсгийг буюу C_1 зэрэглэлийн нөөцийг ил уурхайн аргаар 1999-2007 онд ашигласан. Иймээс үлдэгдэл нөөц болох C_2 зэрэглэлийн 613.4 мян.тн хүдрийг нийт 10 жилийн хугацаанд ашиглах бөгөөд ил уурхайн ёроолоос далд уурхайн үндсэн малталтууд болох агааржуулалтын $S_б$ =7.1м^2 босоо амыг Y=4912679, X=455443 хавтгайн солбицолоос эгц доош 130 метрийн гүнтэйгээр 1300-р түвшин хүртэл, налуу амыг $S_н$=11.2м^2 хөндлөн огтлолын талбайтайгаар Y=4912340 X=455394 хавтгайн солбицлоос ил уурхайн 1430м түвшингээс 9-11 градусын налуутайгаар 1250м түвшин хүртэл 1270 м урттайгаар нэвтэрнэ.

2020 онд налуу амыг $S_н$=11.2м^2 хөндлөн огтлолын талбайтайгаар Y=365334 X=5157351.6 хавтгайн солбицлоос ил уурхайн 1430м түвшингээс 9-11 хэмийн налуутайгаар 1250 м түвшин хүртэл 1270м нэвтэрнэ.

Босоо гол амыг хүдрийн биетийн хэвтээ талд, ил уурхайн зүүн хойд ёроол хэсгийн X-5157553, У-365412.3 хавтгайн солбицлоос $S_н$=9.1м^2 хөндлөн огтлолын талбайтайгаар агуулагч чулуулаг дундуур нэвтэрч зохих бэхэлгээ тоноглолын ажлыг бүрэн гүйцэд хийж гүйцэтгэсний дараа хүдрийн биетэд перпендикуляр уурхайн үндсэн малталт болох $S_н$=6.5-8.8м^2 хөндлөн огтлолын талбайтай квершлаг малталтыг хүдрийн биет хүртэл нэвтэрч түүнээсээ хүдрийн биетийн суналын дагуу хоёр тийш мөн адил хөндлөн огтлолын талбайтай тээврийн штрекүүдийг түвшин бүрт нэвтэрч хүдрийн биетийг нээгч бэлтгэл малталт болох орт малталтуудаар хүдрийн биетүүдийг нээнэ.

Нээгч малталтуудын үзүүлэлт

№	Нээгч малмалтын нэр	Малталтын урт, м	Солбилцол	Хөндлөн огтлолын талбай, м2	Жилийн хүчин чадал, мян.тн
1	Босоо гол ам	132	X- 5157553 Y- 365412.3	9.1	0
2	Налуу ам 1	1250	X- 5157351.6 Y- 365334.0	11.2	60.0

1.4. Далд уурхайн 2026 оны хүчин чадал

Далд уурхайн 2026 оны 20.0 мян.тн хүдэр олборлоно.

1.5. Үндсэн болон бэлтгэл малталтын хөндлөн огтлолын талбай

Далд уурхайн хүчин чадал, үндсэн болон бэлтгэл малталтуудаар уулын цулыг тээвэрлэх тухайн малталтад ажиллах техник тоног төхөөрөмж, тэдгээрийн бүтээл малталтаар өнгөрөх

агаарын урсгал, уулын даралт зэргээс хамааруулан налуу амны өргөн 3.6м, өндөр 3.1м, квершлаг штрек малталтуудын тааз нь хүнхэр хэлбэртэй, өргөн нь 3.5м өндөр нь 2.5м тус тус байна.

Уурхайн малталтуудын өрөмдлөг тэсэлгээний ажлын дэлгэрэнгүй тооцоо

№	Үзүүлэлтүүд		Үндсэн малталт			Бэлтгэл малталт
			Босоо гол ам	Налуу ам	Квершлаг	Тээврийн штрек
1	Малталтын хөндлөн огтлолын талбай, м^2		9.1	11.2	6.5	6.5
2	Тэсрэх бодисын хувийн зарцуулалт, кг/м^3		2.2	2.0	2.8	2.8
3	Нийт шпурын тоо, шир		26	29	23	23
4	Үүнээс	Цөмлөх	4	4	4	4
5		Нураах	8	8	6	6
6		Хэв засах	14	17	13	13
7	Шпурын гүн, м	Цөмлөх	8.00	8.00	8.00	8.00
8		Нураах	14.4	14.40	10.8	10.8
9		Хэв засах	25.20	30.60	23.40	23.40
10		Нийт	47.6	53.0	42.2	42.2
11	Цэнэгийн жин, кг	Цөмлөх	6.0	6.0	6.0	6.0
12		Нураах	9.6	9.6	7.2	7.2
13		Хэв засах	16.8	20.4	15.6	15.6
14	Түгжээсний урт, м	Цөмлөх	2.0	2.0	2.0	2.3
15		Нураах	4.80	4.80	3.60	3.96
16		Хэв засах	8.40	10.20	7.80	8.58
17	Тэсрэх бодисын зарцуулалт, кг/цикл		32.4	36.0	28.8	28.8
18	Нураах уулын цулын хэмжээ, м^3		14.5	17.9	10.4	10.4
19	1 м шпурт ногдох уулын цулын хэмжээ, м/м^3		3.3	3.0	4.1	4.1
20	1 м^3 уулын цулд ноогдох өрөмдлөгийн хэмжээ, м^3/м		0.3	0.3	0.2	0.2

Босоо гол ам нэвтрэх үеийн уулын ажлын зохион байгуулалт

Хийх ажилбар	Хэмжих нэгж	Ажлын хэмжээ	Хугацаа	1-р хоног																							
				1-р ээлж								2-р ээлж								3-р ээлж							
				01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	00
Бэлтгэл ажил	цаг	-	0:30																								
Мөргөцөгт шпур өрөмдөх	м	47.6	5:00																								
Шпур үлээлгэж цэвэрлэх	цаг	-	1:00																								
Мөргөцөгийг цэнэглэж тэслэх	цаг	-	1:00																								
Агааржуулах	цаг	-	23:00																								
Ээлж солилцох хугацаа	цаг	-	2:30																								
Цэвэрлэгээ	м³	14.5	7:00																								
Бэхэлгээний бэлтгэл ажил бэхэлгээний хэв угсрах	цаг	-	7:00																								
Хийх ажилбар	Хэмжих нэгж	Ажлын хэмжээ	Хугацаа	2-р хоног																							
				1-р ээлж								2-р ээлж								3-р ээлж							
				01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	00
Бэлтгэл ажил	цаг	-	0:30																								
Малталтын тоноглогоо, бетон цутгах	м³	3.21	21:00																								
Агааржуулах	цаг	-	24:00																								
Ээлж солилцох хугацаа	цаг	-	2:30																								
Хийх ажилбар	Хэмжих нэгж	Ажлын хэмжээ	Хугацаа	3-р хоног																							
				1-р ээлж								2-р ээлж								3-р ээлж							
				01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	00
Бэлтгэл ажил	цаг	-	0:30																								
Бэхэлгээг хатаах	цаг	-	0:30																								
Агааржуулах	цаг	-	23:00																								
Бэхэлгээний хэв задалж, буулгах	цаг	-	7:00																								
Ээлж солилцох хугацаа	цаг	-	0:30																								

Налуу ам нэвтрэлтийн ажлын зохион байгуулалт

Хийх ажилбар		Хэмжих нэгж	Ажлын хэмжээ	Хугацаа	1-р ээлж							
					1 цаг	2 цаг	3 цаг	4 цаг	5 цаг	6 цаг	7 цаг	8 цаг
Бэлтгэл ажил	Өрөмдлөг тэсэлгээ	цаг	-	0:30								
Мөргөцөгт шпур өрөмдөх		м	53	5:00								
Шпур үлээлгэж цэвэрлэх		цаг	-	1:00								
Мөргөцөгийг цэнэглэж тэслэх		цаг	-	1:00								
Агааржуулах		цаг	-	7:00								
Ээлж солилцох хугацаа		цаг	-	0:30								
Хийх ажилбар		Хэмжих нэгж	Ажлын хэмжээ	Хугацаа	2-р ээлж							
					1 цаг	2 цаг	3 цаг	4 цаг	5 цаг	6 цаг	7 цаг	8 цаг
Бэлтгэл ажил	Цэвэрлэгээ, тоноглогоо	цаг	-	0:30								
Мөргөцөгт уулын цулыг цэвэрлэх		м³	17.9	3:00								
Бэлтгэл ажил		цаг	-	0:30								
Малталтын бэхэлгээ, тоноглогооны ажил		цаг	-	3:00								
Мөргөцөгийг агааржуулах		цаг		7:30								
Ээлж солилцох хугацаа		цаг		0:30								
Хийх ажилбар		Хэмжих нэгж	Ажлын хэмжээ	Хугацаа	3-р ээлж							
					1 цаг	2 цаг	3 цаг	4 цаг	5 цаг	6 цаг	7 цаг	8 цаг
Бэлтгэл ажил	Өрөмдлөг тэсэлгээ	цаг	-	0:30								
Мөргөцөгт шпур өрөмдөх		м	53	5:00								
Шпур үлээлгэж цэвэрлэх		цаг	-	1:00								
Мөргөцгийг цэнэглэж тэслэх		цаг	-	1:00								
Агааржуулах		цаг	-	7:00								
Ээлж солилцох хугацаа		цаг	-	0:30								

Хэвтээ малталт нэвтрэлтийн ажлын зохион байгуулалт

Хийх ажилбар	Хэмжих нэгж	Ажлын хэмжээ	Хугацаа	1-р ээлж								2-р ээлж								3-р ээлж							
				01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	00
Бэлтгэл ажил	цаг	-	0:30																								
Хий, усны хоолой сунгах	цаг	-	2:00																								
Мөргөцөгт шпур өрөмдөх	м	42.2	3:00																								
Шпур үлээлгэж цэвэрлэх	цаг	-	1:00																								
Мөргөцөгийг цэнэглэж тэслэх	цаг	-	1:00																								
Агааржуулах	цаг	-	23:00																								
Ээлж солилцох хугацаа	цаг	-	2:30																								
Цэвэрлэгээ	м³	10.4	7:00																								
Бэхэлгээ хийх, зам тавих	цаг	-	7:00																								

Восстающий малталт нэвтрэлтийн ажлын зохион байгуулалт

Хийх ажилбар	Хэмжих нэгж	Ажлын хэмжээ	Хугацаа	1-р ээлж								2-р ээлж								3-р ээлж							
				01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	00
Бэлтгэл ажил	цаг	-	1:30																								
Цэвэрлэгээ	м³	42.2	6:00																								
Бэхэлгээ хийх	цаг	-	18:00																								
Зам тавих, хий усны хоолой сунгах	цаг	-	4:30																								
Мөргөцөгт шпур өрөмдөх	м	10.4	6:00																								
Шпур үлээлгэж цэвэрлэх	цаг	-	1:30																								
Мөргөцөгийг цэнэглэж тэслэх	цаг	-	3:00																								
Агааржуулах	цаг	-	21:00																								
Ээлж солилцох хугацаа	цаг	-	1:30																								

1.6. Блок дахь хүдэр нурааалтын ажил

Хүдрийг шпурын цэнэгийн аргаар нураах тооцоо

Ордын хүдрийн биетүүдийн дундаж зузаан 2.0 м байгаа тул шпурын цэнэгийн аргаар нураана. Хүдэр нурааалтын ажлыг далд уурхайн ээлжийн хүчин чадалтай уялдуулан нэг ээлжинд хоёр мөргөцөгт өрөмдлөг тэсэлгээний ажлыг хийнэ. Тэсэлгээний ажлыг тэсэлгээний эрх бүхий ээлжийн ахлагч удирдан явуулах үүрэгтэй. Хүдрийг хоршоолон нураах мөргөцөг нь хүдрийн биетийн зузаанаас хамаарч өргөн нь дунджаар 2м, өндөр нь 1.8м мөргөцгийн ахилтыг шпурын гүнээс хамаарч хамгийн их буюу 1.7 м байхаар тооцов.

Хүдэр нурааалтын ажлын технологи: Мөргөцөгт шпур өрөмдөх ажлыг 2-4 хүний бүрэлдэхүүнтэй явуулна. Үүний дараа гар перфератораар мөргөцөгт шпур өрөмдөх ба өрөмдлөгийн ажлыг ӨТА- ын паспортын дагуу хийж гүйцэтгэнэ. Мөргөцөгт шпур өрөмдөж дууссаны дараа ээлжийн мастерын зөвшөөрлийн дагуу тэсрэх материалыг авч мөргөцгийг цэнэглэж бусад мөргөцгөөс хүмүүсийг гаргаж тэсэлгээний ажлыг явуулна.

Тэсэлгээний ажлын дараа уурхайн ээлжийн мастер, тухайн ээлжийн ахлагчийн хамт агааржуулалтын байдлыг шалгаж ачилтын орт малталтаас хүдрийг ачигч машинаар тэргэнцэрт ачиж ашиглалтын системийн дагуу блок дахь сийрэгжсэн хүдрийг суулгаж дараагийн ээлжийг мөргөцөгт шпур өрөмдөх ажлыг гүйцэтгэх нөхцөлийг бүрдүүлнэ. Энэ дарааллаар хүдэр нурааалтын ажлын цикл үргэлжилнэ.

Блокийг агааржуулах: Уурхайн агааржуулалтын босоо аман дээр суурилагдсан ерөнхий агааржуулалтын сэнсээр уурхайд цэвэр агаарыг өгнө. Үндсэн малталтаас цэвэр агаарыг зөөврийн сэнсний тусламжтайгаар босоо малталтаар дамжуулан нурааалтын мөргөцгийг агааржуулна. Агаарыг 400-600мм-ийн агаарын хоолойгоор шахах аргаар өгнө.

Шпурын цэнэгийн аргаар хүдэр нураах ажлын өрөмдлөг тэсэлгээний ажлын тооцоо

№	Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	Тоон утга
1	Нураах үеийн өндөр	м	1.8
2	Нураах үеийн дундаж өргөн	м	2.0
3	Нураах үеийн хөндлөн огтлолын талбай	м^2	3.6
4	Шпурын диаметр	мм	42
5	Шпурын тоо	ш	16
6	1 шпурын урт	м	1.8
7	Өрөмдлөгийн нийт урт	м	28.8
8	Нэг шпур дэх цэнэгийн урт	м	1.2
9	Нийт цэнэгийн урт	м	19.2
10	Нэг удаагийн тэсэлгээнд орох ТБ-ын зарцуулалт	кг	19.2
11	Шпур ашиглалтын коэф	-	0.94
12	ТБ-ын хувийн зарцуулалт	кг/м^3	3.13
13	Нэг цикл дэх мөргөцгийн ахилт	м	1.7
14	Нэг циклээс гарах уулын цулын хэмжээ	м^3	6.1
15	1м^3 уулын цулд оногдох шпурын урт	м	4.71
16	1м шпурээс гарах уулын цул	м^3	0.21

1.7. Тоног төхөөрөмжийн бүтээлийн тооцоо

Өрөмдлөгийн тоног төхөөрөмж:

Гар өрөм: Далд уурхайн үндсэн болон бэлтгэл малталт болох босоо гол ам, квершлаг, штрек, восстающий зэрэг малталтын хөндлөн огтлолын талбайн хэмжээ зэргээс хамааруулан БНХАУ-д үйлдвэрлэсэн YT-28 маркийн (перфератор) гар өрмийг хэрэглэнэ.

Энэхүү гар өрөм нь босоо, хэвтээ налуу малталтуудад болон нураалтад бүгдэд нь хэрэглэж болдгоороо бусад өрмийн машинуудаас давуу талтай юм.

Өргөх хөнөг: Босоо гол амны малталт нэвтрэх үед өрөмдлөг тэсэлгээний ажлаар сийрэгжсэн уулын цулыг бадъяа буюу өргөх хөнөг ашиглаж мөргөцгийг цэвэрлэх, бэхэлгээний материал оруулах ажилчдыг оруулж гаргах зэрэг ажлуудад ашиглана. Далд уурхайн босоо гол ам нэвтрэх гүн, ээлжид гарах уулын цулын хэмжээ зэргээс хамаарч 0.8м3-ийн багтаамжтай БПС-0.8 маркийн өргөх хөнөг ашиглана.

Далд уурхайн босоо гол амаар уулын цулыг тээвэрлэх тоног төхөөрөмж: Далд уурхайд босоо гол амаар жилд гарах уулын цулын хэмжээ болон хүдэр, хоосон чулуулгийг тээвэрлэх тэргэнцрийн овор хэмжээ ачаа болон хүн тээвэрлэж болох зэргийг харгалзан нэг давхар 1УКН- 1.9-2.0 маркийн клеть, 0.8 м3 тэвшний багтаамжтай УВО-0.8 маркийн тэргэнцэр, 4.5АРП2М маркийн далд уурхайн цахилгаан зүтгүүрийн тэрэг зэрэг бага оврын өртөг багатай, ашиглахад хялбар, техник тоног төхөөрөмжүүдийг ашиглана.

Трокретон бэхэлгээний ажлын зохион байгуулалт

Трокретон бэхэлгээнд 300, 400 маркийн цемент, ус мөн 20мм-с хэтрэхгүй ширхэглэгтэй элсийг тус тус 1:2:2-ын харьцаатай найруулж ашиглана. Ээлжид 2-оос доошгүй хүний бүрэлдэхүүнтэйгээр зөөврийн PZ-50 маркийн роторт цацагч машиныг ашиглаж, бэхэлгээний ажлыг хийж гүйцэтгэнэ.

Бэхэлгээчид элс цементийн хольцыг бэлдсэний дараагаар цемент элсний хуурай хольцыг цацагч машины бункерт хийх ба цацагчийн хий усны хоолойг шугамд холбож, малталтын хана тааз руу жигд зузаантайгаар цацаж хийнэ. Бэхэлгээг хийхэд гол анхаарах зүйл бол хуурай хольцод усыг тохируулах явдал юм.

1.8. Баяжуулалт

Баяжуулалтын технологи

Тус далд уурхай нь ашиглалтын нийт хугацаанд 33.97%-ийн дундаж агуулгатай 15970 тн хүдэр олборлож металлургийн баяжмал болох ФК-75 маркийн бүхэллэг жоншийг гар аргаар ялган авч экспортод гаргах ба үлдэгдэл бага агуулгатай хүдрийг тухай бүс нутагт байрлах дотоодын баяжуулах үйлдвэрүүдэд уурхайн ам нөхцөлөөр борлуулна.

Далд уурхай нь бүрэн хүчин чадлаараа ажиллах үед хүдрийг гар ялгалт хийх ажилчид хоногт 1 ээлжээр 300 хоног ажиллах юм. Нэг ээлжийн үргэлжлэх хугацааг 12 цаг байхаар тооцсон. Олборлосон хүдэр дэх ФК-75 маркийн бүхэллэг жонш, дунджаар 34%-ийн агуулгатай нунтаг хүдэр, 6%-ийн агуулгатай хаягдал хүдрийн гарц болон агуулгыг ордын ажилласан хугацаан дахь дундаж тоон утгыг ашиглан бүтээгдэхүүн гаргалтын тооцоог гүйцэтгэсэн.

Хоногт гар аргаар хүдэр ялгах хүчин чадал: $Q_{хон} = 200.0тн$

Нэг цагт гар аргаар хүдэр ялгах хүчин чадал: $Q_{цаг} = 20.83тн$

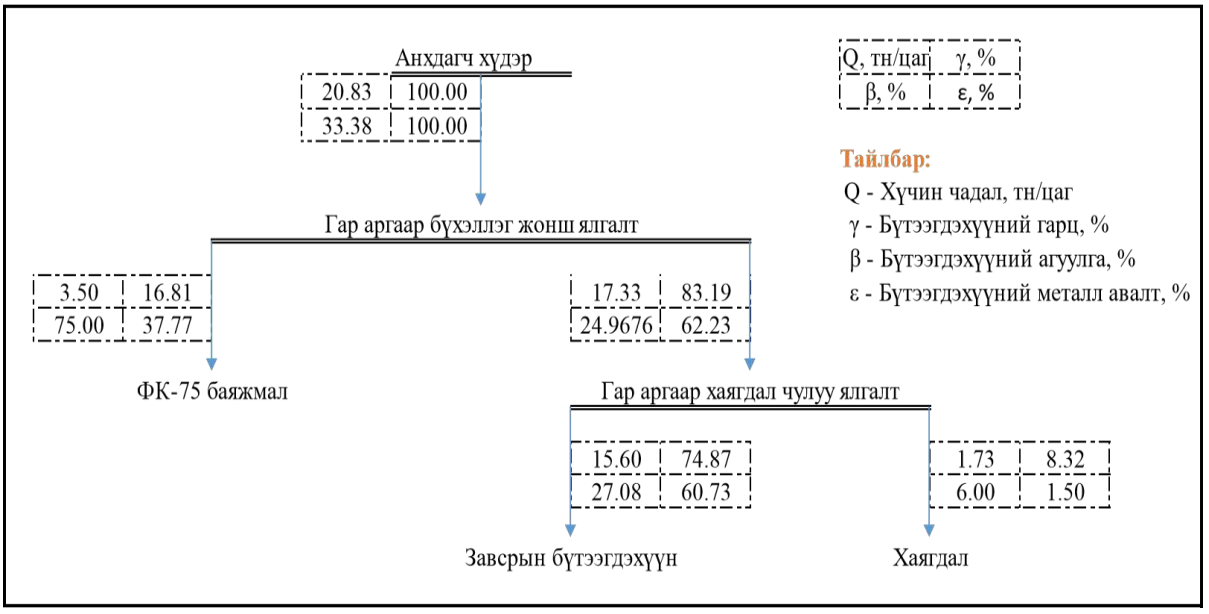
Жонш ялгах цехийн ажиллах горим

№	Ажиллах горим	Хэмжих нэгж	Тоон хэмжээ
1	Жилд ажиллах бодит хоног	Хоног	300
2	Жилд ажиллах бодит цаг	Цаг	3600
3	Хоногт ажиллах бодит цаг	Цаг	12
4	Хоногт ажиллах ээлжийн тоо	-	1
5	Ээлжид ажиллах бодит цаг	Цаг	12
6	Техникийн ажлын норм	%	80
7	Цагийн хүчин чадал	тн/цаг	20.83
8	Хоногийн хүчин чадал	тн/хоног	200.00
9	Жилийн хүчин чадал	тн/жил	60000

1.9. Бүтээгдэхүүн гаргалтын тооцоо

Тоо-чанарын схемийн тооцооны үр дүн

Орох						Гарах					
№	Бүтээгдэхүүний нэр	Q, тн/цаг	γ, %	B, %	ε, %	№	Бүтээгдэхүүний нэр	Q, тн/цаг	γ, %	B, %	ε, %
Гар аргаар ялгалт-1											
1	Анхдагч хүдэр	20.83	100.0	33.38	100.0	2	ФК-75 баяжмал	3.50	16.81	75.00	37.77
						3	Хаягдал	17.33	83.19	24.9 7	62.23
	Нийт	20.83	100.0	33.38	100.0		Нийт	20.83	100.00	33.3 8	100.0
Гар аргаар ялгалт-2											
3	Хаягдал	17.33	83.19	24.97	62.23	4	Завсрын бүтээгдэхүүн	15.60	74.87	27.08	60.73
						5	Хаягдал чулуу	1.73	8.32	6.00	1.50
	Нийт	17.33	83.1 9	24.97	62.23		Нийт	17.33	83.19	24.97	62.23

Зураг 3. Тоо-чанарын тооцооны нэгдсэн үр дүн

БҮЛЭГ 2. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

2.1. Ус зүйн хувьд:

Төсөл хэрэгжих Хэнтий аймгийн Дархан сумын нутагт орших “Бор хужрын хайлуур жоншны орд” нь ус зүйн хувьд Төв Азийн гадагш урсгалгүй ай савд багтдаг бөгөөд тодруулбал Хэрлэн голын сав газарт хамаарна.

Судалгааны ажлын зорилго нь төслөөс гадаргын болон газар доорх усанд нөлөөлж болзошгүй сөрөг нөлөөллүүдийг тодорхойлж, улмаар тэдгээрээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авах, нөлөөллийг багасгах замаар гадаргын болон газар доорх усыг хамгаалахад оршино.

Монгол улсын хэмжээнд гадаргын усны нөөцийн 0.14 шоо км-ийг эзлэх бөгөөд үүнээс Хэнтий аймгийн хувьд газрын доорх усны нөөцөөр ул хөрсний усны 2.70 шоо метр ба үүнээс ашиглах боломжит нөөц нь 0.80 шоо км байдаг байна. Орд орших район нь гадаргын усан хангамжаар муу, ихэвчлэн газрын гүний усыг ашигладаг. Хамгийн ойрхон урсах гол мөрөн нь ордоос хойш 50 орчим километр зайд баруунаас зүүн тийш өөрийн Хэнтий аймгийн Дэлгэрхаан сумтай 23 км-ээр хиллэн урсаж өнгөрдөг Хэрлэн гол болно.

Бор хужрын хайлуур жоншны хүдрийн биетүүд нь геологийн тогтцын хувьд геологи-структурын томоохон хагарлын дагуух орон зай, ан цавыг ашиглан хөгжсөн ба хүдэржилтийн өмнөх хагарлыг дүүргэж тогтсон гидротермаль кварц-хайлуур жоншны судлын төрлийн ордод хамаарна. Ордын геологийн тогтоц нь дээд юра-доод меловын болон доод пермийн настай галт уулын болон тунамал чулуулаг, мөн Бор-Өндөрийн интрузив бүрдлийн дайк болон боржингоос бүрдэнэ.

Цагаан цавын давхаргадас (J3-K1CC): Энэ чулуулаг нь ордын зүүн хойд, баруун хойд болон баруун урд хэсэгт тархсан байдаг. Тэдгээр нь андезит болон андезит - базальт. Хамгийн сүүлд конгломерат элсэнцэртэй шургаж тогтсон. Доод мелын зүүн баянгийн давхаргадас ордын гадна талд илэрсэн.

Дөрөвдөгчийн тогтолцоо Орчин үеийн хурдас (Q IV): Дөрөвдөгчийн сэвсгэр хурдас түр зуурын устай хөндийнүүдийг дүүргэж тогтсон ба тэдгээр нь делювиаль-элювиальный хайрга болон болон элсэрхэг шавраас бүрдэнэ. Зузаан нь 5-20 м.

Триасовын интрузив: Бор-Өндөрийн бүрдэл нь ордын төв хэсгийг эзэлнэ. Дунд ширхэгтэй боржин, боржин пегматит болон диоритовын порфирит. Бор-Өндөрийн боржинлог чулуулгийн зааг нь эртний гүний чулуулгийн судланцарууд ба хэмхдэс болон хагарлын бүсээр тодорхойлогдоно.

2.2. Хөрсний хувьд:

Хэнтий аймгийн Дархан сумын нутагт байрлах “Дархан бор хужир” ХХК-ны MV-014272 тоот АМТЗ-ийн талбай бүхий “Бор хужрын хайлуур жоншны орд” нь 164.39 га талбайг хамарна. Тус орд газар нь Ходойн булгаас зүүн урагш ухаа толгодын хоорондох хөндийд байрлах бөгөөд үнэмлэхүй өндөр нь 1400-1440 м-ийн түвшинд хэлбэлзэнэ.

Энэ нутаг нь Хөрс-газарзүйн мужлалаар Бор-Өндөр-Уул баяны 6-р тойрогт багтана. Тус ордыг анх 1999-2007 онуудад ил уурхайн аргаар олборлолт хийгдэж байсан талбай юм. Энэ хугацаанд олборлолтын үйл ажиллагааны нөлөөгөөр 17.2 га талбай эвдрэлд орсон байна. Цаашид энэхүү төсөл хэрэгжсэнээр нэмж 1.9 га талбай эвдрэлд өртөхөөр байна.

2.3. Ургамлын хувьд:

Үетэн хялганат, хазаар өвс, хиаг-хялганат, шарилж, лууль, дэрс болон амт чанар шимт сайтай үетэн, буурцагт, алаг өвсний төрлийн ургамал зонхилно. Мөн гол, булаг, нуур тойрмын хөвөөгөөр хиаг, хазаар өвс, салхин ерхөг, дэрс, харгана, адамсын агь, хэрс зэрэг ургамал

ургадаг ба урд говирхог талаараа таана, мангир, хөмүүл, ерхөг, үетэн хялганат, алаг өвс, жижиг бутан үетэн, ботуульт ургамал зонхилон ургадаг байна. Эмийн ургамлын төрөл зүйлээс Юлдэн тарваган шийр, өргөст сарнай, нохойн хошуу, говийн ганга, таван салаа, царван, хөх дэгд, шар дэгд, цөс өвс, арц, банздоо, бошго, сөд, соргол зэрэг олон зүйлийн эмийн ургамал ургадаг.

2.4. Ан амьтны хувьд:

Хэнтий аймгийн Дархан сум нь амьтны газарзүйн мужлалын хувьд Монгол дагуурын тойрогт тойрогт багтана. (А.Г.Банников, 1954).

Дархан сум нь амьтны аймгийн төрлөөр баян нутаг билээ. Агнуурын ан амьтан. Чоно, үнэг, хярс, бор туулай, дорго, хүрнэ, мануул, цагаан зээр, тарвага зэрэг ан амьтан элбэг тааралдах ба сүүлийн жилүүдэд байгалийн хувьсан өөрчлөлт, хүний буруутай үйл ажиллагааны улмаас тарвага, цагаан зээр зэрэг агнуурын ан амьтад эрс ховордсон байна. Ховор ан амьтан: Дархан ууланд 1980-аад оны эхээр буга согоо, аргаль угалз нутагшиж ирсэн ба ховор ан амьтны төрөлд орох гозоорой зурам нь мөн ууланд элбэг тааралдана. Аргаль угалз нь сүүлийн арваад жилд Дархан уулаас Эрэгнэг уул, Ноён Баян уул, Адагийн уулнуудад тархан нутагшиж тоо толгой нь өсөж байна. Одоогийн байдлаар буга 20 гаруй болж, аргаль хонины тоо толгой 200-д хүрчээ. Жигүүртэн шувуу: Махчин шувууд: Энэ төрлийн шувуудаас Дархан сумын нутаг дэвсгэрт бүх төрлийн бүргэд, шилийн сар, идлэг шонхор, начин шонхор, зээрд шонхор, тас, элээ, шар шувуу зэрэг шувуудаас гадна ховор шувуу болох ёл нь Дархан ууланд үзэгдэх болсон байна. Усны шувууд: Тал хөндийгөөр Монгол Улсын улаан номонд орсон нэн ховор Гангар хун, Хар тогоруу, Цэн тогоруу болон овогт тогоруунууд тааралдах ба Хэрлэн гол, нуур тойрмын хөвөө орчимд галуу, нугас, ангир, хун овогт тогоруу зэрэг усны шувууд элбэг байна. Бусад элбэг шувууд: Хөхвөр тагтаа, соотон гуйвалга, хотны бүгээхэй, хэрээ, бөвөөлжин өвөөлж, болжморууд, монгол божрог, улаавар бужмар, ногтруу, тольт дунхай зэрэг шувуудаас гадна агнуурын шувуудаас дагуурын ятуу, цагаан ятуу, тоодог шувууд тааралдана.

2.5. Уур амьсгал:

Дархан сумын нутаг хотгор гүдгэрийн ялгаа багатай учраас өвөл зуны температурын хэлбэлзэл төдий л их биш байдаг. Жилийн хамгийн хүйтэн сар нь I дүгээр сар бөгөөд, агаарын дундаж температур -18.1˚С, хамгийн их температур -13.4˚С, хамгийн бага температур -21.6˚С, хамгийн дулаан сар нь VII дугаар сар бөгөөд агаарын дундаж температур 20.5˚С, хамгийн их температур 23.1˚С, хамгийн бага температур 18.2˚С байдаг. Хөрсний гадаргын температурын тухайд I дүгээр сард дундаж температур -19.9˚С, хамгийн их температур -14.2˚С, хамгийн бага температур -23.3˚С, VII дугаар сард дундаж температур 25.7˚С, хамгийн их температур 28.8˚С, хамгийн бага температур 23.0˚С байдаг.

2.6. Нийгэм эдийн засагт нөлөөлөх байдал:

Дархан сум нь нутаг дэвсгэрийн хэмжээгээр аймгийнхаа 17 сумаас 7-р байранд ордог. Энэ нь аймгийн нутаг дэвсгэрийн 4,41%-ийг, Монгол Улсын нутаг дэвсгэрийн 0,28%-ийг тус тус эзэлдэг.

Сум нь засаг захиргааны хувьд 5 багт хуваагддаг. Үүнд: Дотуур булаг /1-р баг/ Хараат /2-р баг/ Шажин /3-р баг/ Мэргэн хошуу /4-р баг/ Бор-Өндөр /5-р баг/ зэрэг болно. Бор-Өндөрөөс 35 кв-ын цахилгаан дамжуулах шугамаар төвийн эрчим хүчний нэгдсэн системд холбогдсон. Улаанбаатар-Чойр, Замын-Үүдийн мянганы хатуу хучилттай зам нь нутгийн баруун талаар 100 км-ын зайтай өнгөрдөг.

БҮЛЭГ 3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

Төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийн үнэлгээг БОННҮ-ний тайланд дараах байдлаар ангилан тодорхойлсон байдаг. Үүнд:

- Болзошгүй сөрөг нөлөөллийн үнэлгээ;
- Гол сөрөг нөлөөллийн үнэлгээ.

Төслийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны үед байгаль орчинд сөрөг нөлөөлөл үзүүлэх технологийн үе шатуудыг дараах байдлаар тодорхойлсон байна. Үүнд:

1. Далд уурхайн нэвтрэлтүүд;
2. Далд уурхайн олборлолтын үйл явц;
3. Хүдрийг бутлан ангилах, гараар ангилан ялгах;
4. Өрөмдлөг тэсэлгээний ажил, тэсрэх материалын агуулах;
5. Хуучин ил уурхай ба овоолгууд;
6. Уурхайн ашиглалтын зам ба талбай;
7. Бүтээгдэхүүн тээвэрлэлтийн зам ба тээвэрлэх үйл явц;
8. Ажилчдын хотхон ба түүний ашиглалтын үйл ажиллагаа;
9. Хатуу ба шингэн хог хаягдлын цэг, талбай.

3.1. Болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд

Төслөөс газрын гадарга болон хэвлийд үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг дараах байдлаар тодорхойлжээ. Үүнд:

- Далд уурхайн малталтын үед аюулгүй ажиллагаа дүрэм зөрчигдөх, технологийн буруу ажиллагаанаас үүдэн хөрсний нуралт, гулгалт зэрэг осол аваар үүсэж болзошгүй
- Уурхайн захиргаанаас бүтээгдэхүүн тээвэрлэлтийн маршрутыг тогтоон баталж тэмдэгжүүлээгүй, баталсан маршрутаар хийгээгүйн улмаас олон салаа зам үүсэж болзошгүй
- Төслийн үйл ажиллагаанд хэрэглэж буй үйлдвэрлэлийн (тэсэлгээний ба бусад) болон ахуйн зориулалттай химийн бодисууд ямар нэгэн байдлаар асгарснаар газрын хэвлий болон түүний гадаргыг бохирдуулж болзошгүй;
- Уурхайн дотоод ба гадаад тээвэрлэлтийн үед их хэмжээний тоос дэгдэж ургамлан бүрхэвчид сөрөг нөлөөлөл үзүүлж болзошгүй;
- Шатах тослох материалыг тээвэрлэх, юүлэх, хадгалалтын горим алдагдах үед асгаралт үүсч газрын гадарга хэвлийг бохирдуулах магадлалтай, машин, техникийн ашигласан тосыг буруу хадгалах зэрэг шалтгаанаас үүдэн алдагдан газрын гадарга бохирдуулж болзошгүй;
- Уурхайн хатуу хог хаягдлын цэгийг зохих стандартын дагуу байгуулаагүй, хог хаягдлыг зохих дүрмийн дагуу зайлуулж, устгаагүйн улмаас салхи, усаар зөөгдөн ойр орчмын газрын гадаргыг бохирдуулж болзошгүй.
- Ахуйн гаралтай хатуу, шингэн хог хаягдлын зохих дүрмийн дагуу зайлуулаагүйн улмаас газрын гадарга бохирдож болзошгүй.

Агаар орчин:

- Уурхайн үйл ажиллагааны үед үүсэх тоосны тархалт төсөл хэрэгжиж буй нутгийн агаарын чанарт бохирдол үзүүлж болзошгүй;

Амьтны аймаг:

- Шөнийн цагаар уурхайн үйл ажиллагаа явагдсан нөхцөлд шөнийн амьдралтай амьтдад сөрөг нөлөөлөл учруулна. Дуу чимээ, гэрэл гарч, амьтад дайжих, махчин амьдад идэш тэжээлээ барих зэрэгт нөлөөлнө;
- Уурхайн бүтээгдэхүүн тээвэрлэлтийн зам нь үйл ажиллагаанаас амьтадын аймаг, тэдгээрийн амьдралын зүй тогтолд сөрөг нөлөөлөл үзүүлж болзошгүй
- Болзошгүй галын аюул, осол аваарийн үед гарах үнсний дэгдэлт, хорт утааны

тархалтад амьтад хордож болзошгүй зэрэг болно.

Хүний эрүүл мэнд:

- Уурхайн бүхий л үйл ажиллагаа нь “Далд уурхайн аюулгүй ажиллагааны нэгдсэн дүрэм” болон бусад дүрэм зааврын дагуу явагдах ёстой. Хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны дүрэм зөрчигдсөнөөс ажиллагсадын эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх, амь насанд нь аюул учирч болзошгүй;

3.2. Гол сөрөг нөлөөлөл

Төслөөс үзүүлэх гол сөрөг нөлөөллүүд

№	Төслийн гол нөлөөлөл	Нөлөөлөлд өртөгч	Хамрах хүрээ	Нөлөөллийн эрчим	Үргэлжлэх хугацаа
1	Хөрс хуулалт	Газрын хөрс, малын бэлчээр, агаар	Төслийн нийт хугацаанд уурхайн ухаш болон гадаад овоолгын хүрээ тэлэхгүй тул олборлолтын үйл ажиллагаанаас үүдэн шинээр хөрс хуулалтын ажил хийгдэхгүй, харин уурхайн барилга байгууламж, дэд бүтэц барьж байгуулахад /зам, ШТС, Кемп, ТМА зэрэг/ үржил шимт хөрсийг хуулан авах нь зүйтэй	Бага	Төсөл хэрэгжих нийт хугацаанд
2	Хүдэр олборлолт,	Геологийн тогтоц,	228.74мян.тн хүдэр олборлож, 150 мян.м^{3}хоосон чулуулгийн хаягдал гарна.	Хүчтэй	
3	Тээвэр	Хөрсөн бүрхэвч, агаар, ургамалан нөмрөг	Уурхайн дотоод зам 2.1км. Дотоод замын тоосжилтыг бууруулах зорилгоор хоногт 25.63м^3 ус ашиглана.	Бага зэрэг	Төсөл хэрэгжих нийт хугацаанд
4	Овоолго	Агаар, шимт хөрс	Өмнөх жилүүдэд үүссэн 10,2га талбайг хамарсан хоосон чулуулгийн овоолго /ТЭЗҮ-ээс үзэхэд хоосон чулуулгийн овоолго тэлэхгүй/	Дунд зэрэг	Төсөл хэрэгжих нийт хугацаанд
5	Барилга байгууламж, дэд бүтэц	Хөрс, шимт хөрс	Зам-1.7232 ШТМ-0.0562 Кемп-0.5651 Дэд станц-0.0225 Тэсрэх материалын агуулах-1.3608	Дунд зэрэг	Нийт төслийн хэмжээнд

БҮЛЭГ 4. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ

Энэхүү төслийг хэрэгжүүлэх үед технологийн онцлогоос хамааран газрын хөрс, түүний дээрх ургамал, газрын хурдас болон агаар мандалд тоос босох зэрэг сөргөөр нөлөөлөх тул байгаль орчны мониторингийг тогтмол хийх, сөрөг нөлөөллийг бууруулах, урьдчилсан сэргийлэх ажлуудыг байгаль хамгаалах төлөвлөгөө, санхүүжилтдээ тусган гүйцэтгэж ажиллана.

БҮЛЭГ 5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөө	Урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Нэгжийн өртөг (сая.төг)	Нийт зардал (сая.төг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
Агаар орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөө							
1	Тоосжилт болон бохирдуулагч хийн нөлөөгөөр орчны агаар бохирдох, ажилчдын эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх	Уурхайн карьер, овоолго, зам, талбайн усалгааны хэмжээ, норм, горимыг сар улирлаар, оновчтой тогтоох, технологийн замууд болон овоолго зэргийг усалж чийглэх /тодорхой ажлын график гаргах, хуурайшилттай үед усалгааны хугацааг ойртуулах/, усалгааг явуулахдаа уурхайгаас шавхан зайлуулсан усыг ашиглах	Уурхайн ашиглалтын талбайд	2,0		ҮА-ны турш, сар, улирлаар	Агаарын тухай хууль 18-р зүйл, MNS5885:2008, MNS4585:2007
		Барьцалдуулагч шингэн ашиглаж автозамаас үүсэх тоосжилтыг бууруулах арга хэмжээ турших	Уурхайн ашиглалтын талбайд	Үйл ажиллагааны зардлаас		2026	
		Хайрган хучилтгүй зам дээр тээвэр хийх машины хурдыг хязгаарлаж, 30-км/цаг ихгүй анхааруулсан тэмдэг байрлуулах.	Төслийн хүрээнд	Үйл ажиллагааны зардлаас		2026 оны 10 сард	
		Уурхайн карьер доторх болон түүнээс гарч буй замуудад хайрга чулуу дэвсэх зэргээр технологийн замыг сайжруулж тоос босохоос хамгаалах	Уурхайн ашиглалтын талбайд	Үйл ажиллагааны зардлаас		2026 оны 5 дугаар сараас 10 сар дуустал	
		Өрөмдлөг тэсэлгээ хийх талбайг урьдчилан чийгшүүлэх	Тэсэлгээ хийх талбайд	Үйл ажиллагааны зардлаас		Өрөмдлөг хийсэн тохиолдолд	
		Агаар дахь CO2, NO2, SO2, O2, CH4-ийн болон цацраг идэвхийн агууламжийг тодорхойлуулан хяналт шинжилгээ хийлгэж байх.	Төслийн хүрээнд	ОХШХ-ийн зардлаас		2026 оны 9 сард 3 цэгээс	MNS(ISO)13688:2000 MNS 3306:1991 MNS 5620:2006 MNS 5623:2006 MNS 5388:2004 MNS 5389:2004

		Хүнд механизм утааны хэмжээг стандартын шаардлага хангах хэмжээнд байлгах талаар засвар үйлчилгээг тогтмол явуулах	Уурхайд ажиллаж буй техникүүдэд	Үйл ажиллагааны зардлаас	Тогтмол	
		Далд уурхай, овоолго, баяжуулахад ажиллаж байгаа ачих буулгах, тээвэрлэх машин техникийн бүрэн бүтэн байдал, хаалга, цонхны чигжээс, хамгаалалтын үзлэгийг тогтмол хийж, зөрчил илэрсэн тохиолдолд шуурхай арга хэмжээ авч байх.	Төслийн хүрээнд, уурхайд ажиллаж буй бүх машин техникүүдэд	Үйл ажиллагааны зардлаас	Техникүүдийг ажилд гаргахын өмнө	ХАБЭАТ хууль Агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэмжээ MNS 5885:2008
		Тоосноос эрүүл мэндээ хамгаалах нэг бүрийн хамгаалах хэрэгсэлээр, хүнсний нэмэлт бүтээгдэхүүнээр ажилчдыг хангах	Уурхайн бүх ажилчдад	ХАБЭА-н зардлаас	Өдөр бүр /эвдрэл гарах бүрд/	
		Далд уурхайн агааржуулалтын хэвийн ажиллагаанд тогтмол хяналт тавих, засвар үйлчилгээг чанартай хийж гүйцэтгэх.	Төслийн хүрээнд			

Усан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөө						
2	Төслийн талбайн ойр орчмын газар доорх усны түвшин уурхайн ус хэрэглээнээс үүдэн буурах	Жил бүр үйлдвэрлэлийн болон ахуйн усны хэрэглээний тооцоо хийж, ус ашиглах дүгнэлт болон ус ашиглах гэрээг холбогдох байгууллагуудтай хийж байх	Төслийн хүрээнд	Үйл ажиллагааны зардлаас	2-р улиралд багтаан	Усны тухай хууль
		Усны боломжит нөөцийн дүгнэлт болон ус ашиглах дүгнэлтэд заасан хэмжээнээс хэтрүүлэн ашиглахгүй байх	Төслийн хүрээнд	Үйл ажиллагааны зардлаас	Үйл ажиллагааны туршид	Усны тухай хууль
	Газрын доорх болон ил задгай ус бохирдох	Ахуйн бохир ус зайлуулах цооног байгуулах ашиглах, засаж сэлбэх	Төслийн хүрээнд	1,0	2026 оны 11 сард	
		Уурхайгаас ус шавхан зайлуулалт хийхэд ашиглаж буй насосд тоолуур суурилуулах, хэвийн ажиллагаанд нь байнгын хяналт тавих, усны төлбөрийг цаг тухай бүрд нь улсад төлж ажиллах	Төслийн хүрээнд	Үйл ажиллагааны зардлаас	2026 оны 7 сард	Усны тухай хууль
Хөрсөн бүрхэвч, гадаргын хэлбэрт үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө						
3	Нефтийн бүтээгдэхийн асгарч орчны хөрс бохирдуулах	ШТМ-ыг асгарч алдагдахаас сэргийлэн стандартын шаардлага хангасан саванд хадгалах, байгаль орчныг бохирдуулахаас хамгаалах, бохирлогдсон тохиолдолд саармагжуулах, аюулгүй болгох арга хэмжээ авах	ШТМ хадгалах агуулах Засварын талбай	1.0	Тогтмол хугацаагаар	Хөрс хамгаалах, цөлжилттэй тэмцэх тухай хууль , Газрын тухай хууль
		ШТМ агуулах, машин техникээс шатах тослох материал алдагдсан тохиолдолд, тархахаас сэргийлж зориулалтын шингээгч материал ашиглах, шаардлагатай газарт хангалттай хэмжээгээр байршуулах		1,0	Тогтмол хугацаагаар	
		Засварын талбайд хэрэглэсэн тос, цэвэрлэх материалыг хийх тусгай сав байрлуулах.		Үйлдвэрийн зардалд	2026 оны 11 сард нэмэлтээр байршуулах	
		Олон салаа зам хөрс эвдлэх аюултайг тооцож замын сүлжээг цэгцтэй болгож үйлдвэрийн технологийн замуудын эхэнд анхааруулах тэмдэг тавих, эвдэрч муудсаныг сайжруулан засварлах	Уурхайн дотоод замуудад	*0,5*	2026	

		Хөрсний бохирдол үүсэхээс сэргийлэх болон олон салаа зам гаргахгүй байх талаар жолооч операторуудад сургалт явуулах	Уурхайн жолооч нарт	*0,1*	2026	
		Уурхайд ажиллах машин бусад техникүүдийг шатахуунаар цэнэглэх, урсгал засвар хийхдээ зөвхөн тусгайлан зассан талбайд гүйцэтгэх;	Төслийн хүрээнд, Уурхайн эдэлбэр газарт	Үйл ажиллагааны зардлаас	2026	MNS 5916:2008
Ургамал ба амьтны аймагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх						
4	Уурхайн үйл ажиллагааны нөлөөллөөр ургамлан нөмрөг устах	Барилга байгууламж, ажилчдын хотхоны гадна талбайд ногоон байгууламж бий болгох зорилгоор мод сөөг тарьж ургуулах, түүнийг арчлах	Төсөл хэрэгжиж буй талбайд	Үйл ажиллагааны зардлаас	2026 оны 10 сард	Хөрс хамгаалах, цөлжилттэй тэмцэх тухай хууль
		АМТЗ-ийн талбай болон түүний орчмын 5-10 км радиусын бүсэд ургамлын гарц, төрөл зүйл болон ховор, нэн ховор ургамлын тархалт байршлын судалгааг жил бүр хийх				Ургамал хамгааллын тухай хууль
		АМТЗ-ийн талбай болон түүний орчмыг 5-10 км радиусын бүсэд зэрлэг ан амьтны судалгаа хийх, тэдгээрийн амьдрах орчныг сайжруулах зорилгоор мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран ажиллах	Төсөл хэрэгжиж буй талбайн нөлөөллийн бүсэд	*0,5*	*2026 оны 9 сард*	Амьтны тухай хууль
	Уурхайн үйл ажиллагаан нөлөөллөөр зэрлэг амьтад дайжих, амьдрах орчинд сөргөөр нөлөөлөх	Төслийн талбайд мал амьтан орж, машин механизмд дайруулж хорогдохоос сэргийлж, байнгын хараа хяналт тавих	АМТЗ-ийн талбайд	Үйл ажиллагааны зардалаар	2026	Амьтны тухай хууль
		Уурхайн ухаш руу мал амьтан орж эндэхээс сэргийлж эрсдэл үүсэх магадлалтай газруудаар хашаажуулж сэргийлэх	Уурхайн карьер	0.5	2026	
		Уурхайд ашиглах эрчим хүчний шонгоор цахилгааныг дамжуулах явцад жигүүртэн шувууд тогонд цохиулж гэмтэж бэртэхээс сэргийлсэн байдлаар хийж гүйцэтгэх	Төслийн хэмжээнд	0,5	2026	
	Нийт			2.0		

и

“Бор хужирын хайлуур жоншны орд”-ыг далд аргаар ашиглах төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн

Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

№	Болзошгүй аюул, осол сөрөг нөлөө	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Нэгжийн өртөг	Нийт зардал (сая.төг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
1.	Ахуйн болон үйлдвэрлэл ийн хог хаягдлын нөлөөгөөр хөрс, ус, агаар бохирдох, ажилчдын эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх	Хог хаягдлыг ангилан ялгаж, дахин ашигладаг тогтолцоог нэвтрүүлэх.	Төслөөс гарах хог хаягдал	Үйл ажиллагааны зардлаас		2026	Хог хаягдлын тухай хуулийн 9-р зүйл
2		Хог хаягдлыг цуглуулах савыг стандартын шаардлага хангасан битүүмж сайтай хийх, ажилчдын байр, оффис, агуулах зэрэг газруудад байрлуулах, тогтмол ариутгал хийж, засварлаж байх	Төслийн хүрээнд	0.5		2026	Хог хаягдлын тухай хуулийн 15-р зүйл
3		Хог хаягдлыг түр хадгалах цэгүүдийг хатуу хучилтай болгох, хашаажуулж бүрэн бүтэн байдалд хяналт тавих	Хог хаягдал түр хадгалах цэгүүд	0.5		2026	
4		Аюултай хог хаягдлын зэрэглэлээс хамааран хог хаягдлын цэгт хамгаалалтын бүрэн бүтэн байдлыг хангах, хатуу хучилттай болгох		*0,3*		2026	
5		Орон нутагтай хог хаягдлын гэрээ байгуулах, хог хаягдлыг ачиж тээвэрлэх гэрээг хийх. Төлбөрийг төлж ажиллах	Төслөөс гарах хог хаягдал	Үйл ажиллагааны зардлаас		1-р улиралд багтаан	Хог хаягдлын тухай хуулийн 9-р зүйл
6		Уурхайн үйл ажиллагаанд ашиглагдаж байгаа нүхэн жорлонг стандартын шаардлага хангасан болгох. Мөн жил бүр ариутгал халдваргүйжүүлэлт хийх.	Төслийн хэмжээнд	0,5		2026 оны 11 сар	
7		Хог хаягдлын нэгдсэн бүртгэлийг хөтлөх. Хог хаягдлын бүртгэл, баталгаажуулалтыг үргэлжлүүлэн гүйцэтгэх. Хог хаягдалтай холбоотой бүх төрлийн мэдээллийг баримтжуулж, мэдээллийн сан үүсгэж байх. Баримтжуулалтын хүрээнд дараах үндсэн мэдээллийг хөтлөх Хог хаягдлын төрөл, Хогны хэмжээ Огноо,	Төслөөс гарах хог хаягдал	Үйл ажиллагааны зардлаас		2026	Хог хаягдлын тухай хуулийн 11.3-р зүйл 2014.04.09-ны өдөр БОАЖ-ын сайдын А-116 дугаар тушаал “Хог хаягдлын улсын тоо бүртгэл

		Хог хаягдлын хэрхэн ангилсан Хог хаягдлыг хэрхэн зайлуулсан тухай				хөтлөх, тайлагнах журам” тогтоох журам
8		Дахин ашиглах боломжтой ахуйн гаралтай хатуу хог хаягдлыг дахин боловсруулах үйлдвэрт гэрээлэн нийлүүлэх ажлыг тогтмол хэрэгжүүлэх	Төслийн хэмжээнд	Үйл ажиллагааны зардлаас	2026	Хог хаягдлын тухай хууль
9		Аюултай хог хаягдлыг ангилан ялгаж, зориулалтын саванд түр хадгалах, эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагуудтай гэрээлэн нийлүүлэх замаар эх үүсвэр дээрээс зайлуулах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх	Төслийн хэмжээнд	Үйл ажиллагааны зардлаар /Аюултай хог хаягдлыг хадгалах, устгах, тээвэрлэх эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагатай гэрээлэн ажиллах/	2026 /1-2 удаа/	Хог хаягдлын тухай хуулийн 23.1-р зүйл
		Нийт зардал			**1,7**	

НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Тухайн ордыг далд аргаар олборлолтын үйл ажиллагаа явуулах тул сонгосон технологийн онцлогоос хамааран нөхөн сэргээлтийн ажил хийгдэх боломжгүй тул тухайн онд техник болон биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг төлөвлөгөөгүй болно.

№	Нөхөн сэргээлтийн зорилт	Нөхөн сэргээх арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Нийт зардал (сая.төг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж
1	Уурхайн ашиглалтын талбайд ногоон байгууламж үүсгэх	*Ашиглалтын жилүүдэд уурхайн тосгон болон ашиглалтын талбайн ойр орчимд ногоон байгууламж бий болгож мод, бут тарих*	Төслийн хэмжээнд	2,0	2026 оны 05 сар

	Гадаад овоолгоос үүсэх тоосжилтыг бууруулах мод тарих	*Гадаад овоолгыг тойруулан зурвас байдлаар мод тарих*		2026 оны 10 сард

ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Биологийн олон янз байдлын дүйцүүлэн хамгаалах чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хүрээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн үнэлгээ, төг	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах хууль, журам, стандарт
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Дүйцүүлэн хамгааллын хэрэгжүүлэх ажлыг хийж гүйцэтгэх	Тэрбум мод төслийн хүрээнд мод тарих, тэдгээрийг арчлах		500 ш	0,01	4,0	2026 оны 05 сард	
	Нийт					4,8		

НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Ашигт малтмалын талбай болон түүний нөлөөллийн бүсэд нүүлгэн шилжүүлэлт хийх айл өрх байхгүй. Уурхай нь үйл ажиллагаа явуулж дууссаны дараа уурхайн хаалт болон нүүлгэн шилжүүлэлт хийгдэнэ.

№	Нөлөөлөлд өртөх иргэд	Нүүлгэн шилжүүлэх арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Нэгжийн өртөг	Нийт зардал (сая.төг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
1	Хэнтий аймгийн Дархан сумын Бор хужрын уурхайн ойролцоо нутаглаж амьдардаг иргэд	Шаардлагатай тохиолдолд нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох, (харилцан тохиролцох замаар)	Уурхайн нөлөөлөлд өртсөн, нүүлгэн шинжлүүлэх айл өрхийн хэмжээгээр	Үйл ажиллагааны зардал		2026	“Ашигт малтмалын тухай” хуулийн 41 дүгээр зүйл
	Нийт				-		

и

“Бор хужирын хайлуур жоншны орд”-ыг далд аргаар ашиглах төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн

ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Нөлөөлөлд өртөх түүх соёлын өвүүд	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Нэгж өртөг	Нийт зардал (сая.төг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
	Хэнтий аймгийн Дархан сумын Бор хужрын уурхайн ойролцоо байж болзошгүй түүх соёлын өвүүд	Шаардлагатай тохиолдолд авран хамгаалах арга хэмжээ зохион байгуулах	Судалгаагаар түүх соёлын биет өв илэрвэл тухайн олдворын хүрээнд	Үйл ажиллагааны зардлаас		2026 он	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль

ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөний зардал

Болзошгүй аюул, осол сөрөг нөлөө	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Нэгжийн өртөг мян.төг	Нийт зардал (сая.төг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
Байгалийн болзошгүй гамшиг, аюулт үзэгдлээс үүдэн төслийн үйл ажиллагаанд сөргөөр нөлөөлөх, дам нөлөөллөөр хүрээлэн буй орчныг бохирдуулах	Цаг агаарын улирлын, сарын, долоо хоногийн, өдрийн урьдчилсан мэдээнүүдийг төслийн үйл ажиллагаанд байнга ашиглах	Үйлдвэр ажиллах хугацаанд төслийн нийт арга хэмжээнд	Үйл ажиллагааны төсөвт суулгах		2026	Компанийн онцгой байдлын үед ажиллах төвөвлөгөө
	Гал түймрээс урьдчилан сэргийлэх сургалт сурталчилгаа, болзошгүй аюулын үед авах арга хэмжээг төслийн нийт ажилтан албан хаагчдад тогтмол хугацаанд танилцуулах	“Дархан бор хужир” ХХК	1,0	1,0	2026	Галын аюулгүй байдлын тухай хууль, 16-р зүйл, MNS5566:2008 MNS0640:89 MNS639:89
	Гал түймэртэй тэмцэх багаж хэрэгсэл, галын хор зэргийг тогтсон стандартын дагуу байрлуулж бэлэн байдлыг хангаж ажиллах					
	Болзошгүй ослын үед авах арга хэмжээг төслийн нийт ажилтан албан хаагчдад тогтмол хугацаанд танилцуулах					
Үйлдвэрийн ослоос урьдчилан сэргийлэх						
Үйлдвэрлэлийн	Хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагааны дүрэм журмыг сахиулж, хэрэгжилтэд хяналт тавих				2026	MNS4990:2000

гэнэтийн ослын улмаас хүний эрүүл мэнд, амь насанд сөргөөр нөлөөлж үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа доголдох, зогсох	Хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагааны сургалтыг тогтмол хугацаанд гүйцэтгэх	“Дархан бор хужир” ХХК	1,0	1,0		MNS4969:2000
	Тэсрэх бодисын агуулахын аюулгүйн бүсийг тогтоож, дэглэмийг мөрдөж ажиллах	Тэсрэх бодисын агуулах	Үйл ажиллагааны зардал		2026	Тэсэлгээний аюулгүй ажиллагаан ы нэгдсэн дүрэм
	Ажилтан бүрийг хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагааны хэрэгслээр хангах	Төслийн нийт ажилчдад	Хөдөлмөрхамгааллын зардлаас		2026	
Нэг жилийн зардал			**2,0**			

ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төслийн үйл ажиллагааны туршид байгаль орчинд хамгийн бага сөрөг нөлөөтэйгөөр үйл ажиллагаа явуулах, төслөөс үзүүлж байгаа сөрөг нөлөөллүүдийг бууруулах, арилгах, байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээ авч ажиллах үүргийг төсөл хэрэгжүүлэгчийн удирдлага хүлээнэ гэсний дагуу доорх байдлаар төлөвлөсөн болно.

Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө ба зардал

Д/д	Байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээ	Хугацаа, давтамж	Зардал, сая.төг	Баримтлах хууль журам, стандарт
1	Байгаль орчны асуудлыг удирдлагын түвшний ажилтанд хариуцуулж, хяналт тавин ажиллах;	Тогтмол	-	“Байгаль хамгаалах тухай” хууль
2	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө ба тайлан боловсруулах	Төлөвлөгөөнт хугацаанд	-	БОНБҮ-ний тухай хууль
3	Байгаль орчны ажилчдыг мэргэжил дээшлүүлэх сургалт, семинарт хамруулж байх	2026 оны 07 сар	1,0	
Нийт зардал			1,0	

и

“Бор хужирын хайлуур жоншны орд”-ыг далд аргаар ашиглах төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн

ТУХАЙН ЖИЛИЙН БОМТ, ТҮҮНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ НӨЛӨӨЛӨЛД ӨРТӨГЧ ОРШИН СУУГЧИД, ОРОЛЦОГЧ, СОНИРХОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ, ХЭЛЭЛЦҮҮЛЭХ ХУВААРЬ

БОМТ-ний хэрэгжилтийг тайлагнах хуваарь

БОМТ хэрэгжилтийг тайлагнах, хэлэлцүүлэх байгууллагууд		Тайлагнах, хэлэлцүүлэх хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Хугацааны тов	Хэлэлцүүлгээр санал авах чиглэл	Зохион байгуулах газар
Хэнтий аймаг	Байгаль орчны газар	Тайлан хүргүүлэх, ажлын хэсэгт БОХ чиглэлээр хийгдсэн ажлуудыг газар дээр нь хянуулан тайлагнах	БОМТ-ийн тухайн жилийн тайлан, Ирэх оны төлөвлөгөө	11-р сарын 01	Дүгнэлт гаргуулах	Төслийн талбай, уурхай
Дархан сум	Сумын ЗД, БОХХБайцаагч, нутгийн иргэд	Уулзалт		11-р сарын 20	БОХ арга хэмжээний тайлан ирэх оны төлөвлөгөөний төсөл дээр санал авах хамтран ажиллах	Баг эсвэл сумын төв
Төрийн захиргааны төв байгууллага	БОУАӨЯ-ны ХБОБНУГ-т албан бичиг	Тайлан, төлөвлөгөөг цаасан болон Файл хэлбэрээр		11-р сарын 30	Хянуулан батлуулах	УБ хот
Дүн					0	

и

“Бор хужирын хайлуур жоншны орд”-ыг далд аргаар ашиглах төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн

ОРЧНЫ ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Байршил	Хугацаа ба давтамж	Хяналт шинжилгээний ажлын хэмжээ	Нэгжийн өртөг сая.төг	Нийт зардал, сая.төг	Баримтлах стандарт ба арга, аргачлал	Дээд доод хязгаар
АГААРЫН ЧАНАР								
1	Агаар дахь тоосжилтын хяналт: Нийт тоос (TSP), PM2.5, PM10 Тоосны уналт	Замын хажууд Далд уурхайн дотоод агаар орчин Ангилан ялгах хэсэг	2026 оны 09 сард 3 цэгээс	Тоосжилтын хяналтын мониторингийн 3 цэгт	0,2	0,3	MNS 4585:2007 MNS:3384:1982 MNS:4048:1988 MNS 5885:2008 MNS 5013:2003 MNS 5014:2003	PM2.5-0.05 мг/м3 PM10-0.1мг/м3
	Агаар дахь CO2, NO2, SO2, O2, CH4-ийн болон цацраг идэвхийн агууламжийг тодорхойлуулан хяналт шинжилгээ хийлгэж байх.	Ангилан ялгах хэсэг	2026 оны 09 сард 3 цэгээс		0,2	0,6		
ГАДАРГЫН БОЛОН ГАЗРЫН ДООРХ УС								
2	Гадаргын болон газрын доорхи усны чанар: Гол ионы найрлага: анион, катион, микро элементийн агууламж, Усны физик үзүүлэлт Усны түвшин, :pH, өнгө, булингаршил, хуурай үлдэгдэл, эрдэсжилт, нийт хатуулаг,	Уурхайн шүүрлийн ус Уурхайн унд ахуйн хэрэглээний ус Төсөл хэрэгжих талбайн нөлөөллийн бүсийн уст цэг	2026 оны 09 сард 3 цэгээс	Нийт 3 цэг дээр улирал тутам дээжлэлт хийж шинжлэх	0.065 0,070 0,065	0.23 0,41 0,0.23	MNS 3934:1986 - ундны болон үйлдвэрлэлийн хэрэгцээт усны химийн шинжилгээ болон дээж авах, хадгалах;	ЗДХ
3. ХӨРСӨН БҮРХЭВЧ								
3	Ялзмагийн агууламж, pH, давсжилт, чийгшил, NO3-N, P2O5, K2O, pH, нийт азот, нийт фосфор,	Уурхайн бүс, Нөлөөлөлд өртөөгүй талбай, шимт хөрсний овоолго дээр	2026 оны 09 сард 3 цэгээс	Уурхайн бүсийн орчим мониторингийн 3 ш тогтмол цэгт	0.06	0.46	MNS (ISO) 5667-5:2001- усны чанар- дээжлэлт MNS 900-2010 MNS 6148;2010 MNS 4586 : 1998	ЗДХ

4	Нефть, нефтийн бүтээгдэхүүн, нүүрсустөрөгчид, хүнд металлын агууламж микробиологийн үзүүлэлт	Шатахуун ачих, буулгах, машин механизмыг шатахуунаар цэнэглэх талбай, агуулах орчимд Хоосон чулуулгийн овоолго	2026 оны 09 сард 3 цэгээс	Уурхайн бүсийн орчим мониторингийн 2 ш тогтмол цэгт	0.07	0.31	MNS5850 : 2008	ЗДХ
4. УРГАМЛАН НӨМРӨГ, АМЬТЫН АЙМАГ								
5	Ургамлын төрөл зүйл, бүрхэц %, бодгалиудын тоо; Ургамлын дундаж өндөр, Газрын гадаргуугаас дээшхи ургамлын биомасс, кг/га;	АМТЗ-ийн талбайд олборлолтод өртөгдөөгүй талбай Уурхайн орчимд	2026 оны 09 сард	Ургамлын, Амьтны аймгийн судалгааг төсөл хэрэгжиж буй газар нутгийн орчимд	0,5	0,5	-	-
6	Амьтны төрөл зүйл, тоо толгой, шилжилт хөдөлгөөн				-	-		
					3,24			

и

“Бор хужирын хайлуур жоншны орд”-ыг далд аргаар ашиглах төслийн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ НИЙТ ЗАРДАЛ

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал

№	Арга хэмжээ	Зардал, мян.төг
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	8600,0
2	Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	1700,0
3	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	2000,0
4	Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	4800,0
5	Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
6	Түүх соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
7	Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	2000,0
8	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	1000,0
9	Тухайн жилийн БОМТ, түүний хэрэгжилтийг нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах, хэлэлцүүлэх хуваарь	
10	Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр	3240,0
2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал		**26340.0**

“Дархан бор хужир” ХХК-ийн “Бор хужрын хайлуур жоншны ордыг далд аргаар ашиглах төсөл”-ийн үйл ажиллагаандаа 2026 онд хэрэгжүүлэн ажиллах Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал **26340.0 мян.төг** болж байна.
/Нэмэлт тайлбар 2026 оны БОМТ-ний барьцаа төлбөр 13170000 төгрөг бөгөөд барьцааг 2026 оны 06 сарын 02-ны өдөр 12770000 байршуулсан, зөрүү 400000 төгрөгийг 2026 оны 10 сарын 01-ны өдөр байршуулсан болно. Барьцаа тушаасан бариимтыг нэмж хавсаргав./